

POVEZANOST AKTIVNOSTI NASTAVNIKA NA ČASU S MISAONOM AKTIVIZACIJOM UČENIKA

Sažetak

Ovim radom se nastojalo ukazati na važnost misaone aktivizacije učenika u nastavi, na važnost pojave planskih misaonih aktivnosti u nastavi i nastavnom procesu pošto posebno važnu ulogu na razvoj ličnosti ima didaktički utemeljeno učenje i poučavanje prožeto različitim misaonim aktivnostima. Također, u radu su razmatrane vrste i vrijednosti aktivnosti u nastavi. Za razliku od spontanih misaonih aktivnosti, nastava treba biti prožeta planskim misaonim aktivnostima. U radu je ispitana povezanost aktivnosti nastavnika sa misaonim aktivnostima na času. Također je ispitana povezanost nastavnih sredstava s misaonim aktivnostima. Rezultati ukazuju da postoji stvarna značajna povezanost između aktivnosti nastavnika na času i pojavu misaonih aktivnosti na času, kao i da postoji povezanost između nastavnih sredstava i prisustva misaonih aktivnosti. Sve nam ovo ukazuje na važnost aktivnosti nastavnika na času tj. da stvara različite problemske situacije kako bi učenike misaono aktivirao i da se koristi različitim nastavnim sredstvima kako bi za posljedicu imao pojavu više misaonih aktivnosti u izvedbenoj fazi nastave.

Ključne riječi: nastavnik, učenik, misaone aktivnosti, nastava

Uvod i teorijski pristup problemu

*Um nije posuda koju treba napuniti,
već vatra koju treba zapaliti (Plutarh, prema
Jerčić, Sitar, 2013, 26)*

Svjedoci smo vremena u kome nastavnici „bombarduju“ učenike sa raznoraznim informacijama. Često ih zamišljaju kao neke posude koje trebaju napuniti s raznoraznim informacijama, a nikada sebi ne postavljaju pitanje trebaju li njima te informacije, ili je značajnije da učenike osposobimo da misle. Nastavnici često pridaju pažnju kvantitetu znanja, znamerujući kvalitet znanja koji učenici trebaju imati. U svemu tome važnu ulogu ima aktivnost nastavnika na času. Od njegove kreativnosti, motiviranosti, zainteresiranosti zavisi uspješnost ili neuspješnost izvedenog časa. Vakalisa (1996) prema Muratović (2019) navodi da učenike treba posmatrati u međudjelovanju s aktivnostima nastavnika, s obzirom na to da se one nadopunjuju, ali i u odnosu s aktivnostima drugih učenika. Različiti autori ističu da je kvalitet učenja i znanja određen kvalitetom učešća aktera u nastavi (Merseri Littleton 2007, prema Muratović 2019). Nadalje, Muratović (2019) navodi da didaktička osnova aktivnog učenja leži u smišljenoj artikulaciji i integraciji nastavnih postupaka kojima se može ići u pravcu unapređenja mogućnosti aktivnog

učenja. Aktivnost je pojava koja prati svaki dobro organizirani rad. Zbog toga važnu ulogu ima nastavnik.

Kvantum znanja kao komponenta aktivnosti uz odgovarajuće sposobnosti je polazna osnova i rezultat u procesu nastave. Nikakva aktivnost se ne može zamisliti bez neophodnog prethodnog znanja i bez znanja kojeg treba usvojiti u procesu nastave. Aktivno usvajanje znanja je smišljen proces obrazovanja i predstava i pojmova radi otkrivanja suštinskih odlika predmeta, stanja i pojava objektivnog svijeta. Sposobnost predviđanja tih predstava i formiranje pojmova zavisi od načina sticanja znanja kao elementa sadržaja svijesti. Zbog toga je potrebno da se pri objašnjenju gradiva pridržavamo sljedećih didaktičko-metodičkih zahtjeva:

1. Učenike ne treba opteretiti znanjem sa mnogo činjenica i detaljima, jer težnja ka kvantitetu nije u skladu sa ciljevima nastave koja naglašava aktivnost.
2. Stečena znanja trebaju da imaju određen obrazovni kvalitet i da znače sistem naučnih činjenica o prirodi, društvu i ljudskom mišljenju kako bi omogućila formiranje određenih crta mišljenja.
3. Odgojne momente treba ostvarivati uz činjenice obrazovanja bez vještačkih zaključaka radi formalnog odgojnog efekta u nastavi, tj. nastojati da proces odgojnog mijenjanja, proces razvijanja njegovih psihofizičkih snaga i sposobnosti bude sastavni dio obrazovnih elemenata.
4. Stečenim znanjima treba dati formu praktične primijenljivosti za unapređenje svih oblasti ljudske djelatnosti.
5. Poslije svake pravilno obrađene cjeline sadržaja treba izvršiti ponavljanje linijom detalja, a na kraju svake oblasti izvesti zaključke linijom problema (Lekić, 1965, 28).

Misaonost kao komponenta aktivnosti u nastavi znači tok sistematskog sređivanja činjenica i adekvatan poredak prema logici gradiva koje učenici u nastavi usvajaju. Ova složena komponenta aktivnosti u nastavi izražena je elementima opisivanja, upoređivanja, selekcije, zaključivanja, uopštavanja, sistematizacije i drugim vidovima rasuđivanja. Ovi elementi mogu da se jave ili izraze u pojedinim dijelovima nastave, ali je poželjno da budu ravnomjerno zastupljeni u čitavom nastavnom procesu. Misaonost izraženu u raznovrsnim vidovima rasuđivanja treba metodički voditi i pedagoški stimulirati prema uzrastu učenika. U vezi s tim treba naglasiti da sredina osnovnog školovanja (od 11 do 12 godina) znači prekretnicu za modalitet dječije misaonosti. Govoreći o organizovanom radu na misaonom redu Fiker (prema Lekić, 1965, 29) ističe tri načela za obrazovanje i odgajanje misli:

- učenici saznaju jedan postojeći red
- oni sami utvrđuju red
- učenici umeću novo gradivo u već postojeći red

Prvi način rada na misaonom redu je skoro istovjetan sa komponentom sticanja znanja. Učenicima “prenosimo“ činjenice planiranog gradiva, ili ih uputimo da ih sami usvoje uz pomoć priručne literature. Misaona aktivnost je uglavnom svedena na memorisanje podataka iz planiranog gradiva. Time se ne negira izvjesna vrijednost ovog načina razvijanja misaonosti, ali je ona nedovoljna u odnosu na značaj misaonosti kao komponente aktivnosti.

Drugi način rada na misaonom redu je mnogo pouzdaniji i adekvatniji u savremenoj koncepciji aktivnosti. Učenici su upućeni da samostalno utvrde redoslijed činjenica i uzročno-posljedičnu povezanost. Posebnu vrijednost ovog načina rada na misaonom redu je u osjećanju samostalnosti stvaralaštva učenika. Samostalno utvrđivanje reda kao način misaone aktivnosti može se metodički kontrolisati i podsticati na izrazitim analitičkim i sintetičkim individualnim tendencijama učenika. Metodički postupak za sintetički upravljenu misaonu aktivnost je suprotan postupku za nalatičku tendenciju. Prvu vrstu učenika (sintetičku) odvrćamo od detalja radi osnovne ideje, a drugu vrstu učenika (nalatičku) zadržavamo na detaljima misaonom razrađivanju osnovne ideje.

Treći način rada na misaonom redu je unošenje novog sadržaja u stari red. Ovo je najsloženiji i najefikasniji način za intenzivnije misaone aktivnosti. Didaktička suština ovog postupka je u otkrivanju veze i odnosa između prethodnih znanja i novih činjenica i u klasifikaciji novih podataka prema oformljenom nizu predstava i pojmova. Učenike najviše misaono aktivira mogućnost da nove činjenice povežu sa starim, da ih međusobno srede i uključe u postojeći sistem znanja, umijeća i navika (Isto, 1965). Misaonost izražena u raznovrsnim aktivnostima je veoma složen proces i zahtijeva didaktičko-metodičku utemeljenost, kako u pripremanju, tako i u realizaciji i evaluaciji nastave.

Vrste i vrijednost aktivnosti

Lekić (1965) navodi da je aktivnost nerazdvojno vezana za pojavu čovjeka, njegov rad i život. Shvaćena u najopštijem smislu ona može biti nesvjesna i svjesna. Nesvjesna aktivnost obuhvata impulse, nagone, reflekske i druge pojave koje imaju biološku zakonitost i vrijednost za život i rad čovjeka. Svjesna aktivnost obuhvata sve psihofizičke djelatnosti popraćene razumom. Pored ove podjele, aktivnosti možemo posmatrati sa stanovišta vidova postojanja i sa stanovišta načina javljanja.

Sa stajališta načina javljanja prema Lekiću (1965) aktivnost u nastavi može biti spontana i uslovljena. Pokretači aktivnosti su unutrašnje pobude, lični i društveni motivi, spoljašni utisci koji djeluju na naše receptore i drugi subjektivni i objektivni faktori. Načini pojave ovih faktora određuju vrstu aktivnosti. Ako se faktori sami pojavljuju i određuju smjer djelatnosti, onda je to spontana aktivnost, ako ih mi izazivamo radi određivanja smjera djelatnosti, onda je to uslovljena aktivnost. Spontana aktivnost je idealna, ali nije uvijek moguća. Spontana i uslovljena aktivnost se razlikuju po početnom impulsu. U spontanoj aktivnosti impulsi se sami nameću, a u uslovljenoj aktivnosti ih psihološki izazivamo i metodički usmjeravamo. U dobro organizovanoj nastavi spontana i uslovljena aktivnost su sjedinjene. Nastavnik je ključan u upravljanju da li spontanom ili planskom aktivnošću na času.

Sa stajališta vidova postojanja Lekić (1965) razlikuje perceptualnu, intelektualnu i motornu aktivnost. Perceptualna aktivnost pretežno je zasnovana na čulima. Ona je prije svega predstava neophodna za znanje kao komponente aktivnosti. Intelektualna aktivnost je zasnovana pretežno na psihonervnoj funkciji mozga. Ona je prije svega osnova misaonosti kao komponente aktivnosti. Motorna aktivnost zasnovana je pretežno na pokretima tijela. Nadalje, Lekić (1965)

navodi da vrijednosti aktivnosti treba procjenivati prema intezitetu obrazovne, odgojne i praktične djelatnosti učenika u nastavi. Obrazovna vrijednost aktivnosti se povećava selekcijom karakterističnih elemenata koji čine osnovu sadržaja od brojnih podataka koji samo bliže osvjetljavaju osnovnu ideju. To znači da je intezitet aktivnosti učenika upravo proporcionalan kauzalno povezanom osnovom sadržaja, a obrnuto sazmjeran opterećivanju učenika bezvrijednim, nepovezanim činjenicama. Pri obradi nastavnog gradiva treba izbjeći one verbalne metodске postupke koji se štetno odražavaju na obrazovnu vrijednost aktivnosti učenika.

Odgojna vrijednost aktivnosti učenika se ogleda u formiranju njihovih intelektualnih, emotivno-voljnih i socijalnih snaga i sposobnosti. Izvršavanje postavljenih zadataka jača strpljivost, upornost, odlučnost, istrajnost i ostale odlike volje neophodne za aktivan odnos prema sebi i društvu. Praktična vrijednost aktivnosti obuhvata radnotehničku djelatnost učenika i elemente tehničkog odgoja u školi. Savremeno osmišljena nastava pruža mnogo materijala za ostvarivanje praktičnih vrijednosti aktivnosti (Lekić, 1965).

Hove (Howe, 2008) navodi da operacije aktivne mentalne obrade kod ljudi stvaraju snažan i važan uzrok učenja i pamćenja. Od mnogobrojnih faktora koji utječu na to što će osoba naučiti, nijedan nema veći utjecaj od vrste aktivnosti mentalne obrade koje učenik izvodi, namjerno ili drugačije, za vrijeme dok se bavi gradivom ili informacijom koju treba naučiti. Jedan od načina na koji učenike mentalne aktivnosti pridonose učenju je kroz nametanje strukture ili organizacije novim informacijama. Ljudima se teško dosjetiti informacije kada je ona u obliku velikog broja odvojenih i nepovezanih čestica. Informacija koja je pohranjena na dobro organiziran način je općenito lakše dozvati iz pamćenja kad je učeniku potrebna (Howe, 2008). Može se vidjeti da je svaka aktivnost važna, bez obzira da li je perceptualna, intelektualna, motorna, spontana ili uvjetovana i kao takva mora biti prisutna u pripremnoj i izvedbenoj fazi srednjoškolske nastave.

Metodološki okvir istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati povezanost aktivnosti nastavnika na času sa misaonim aktivnostima.

Zadaci istraživanja:

1. Ispitati aktivnosti nastavnika na času;
2. Ispitati povezanost aktivnosti nastavnika na času s misaonim aktivnostima;
3. Identifikovati prisustvo nastavnih sredstava na času;
4. Ispitati povezanost didaktičkih sredstava sa misaonim aktivnostima.

Glavna hipoteza

Pretpostavljamo da postoji povezanost aktivnosti nastavnika na času s pojavom misaonih aktivnosti učenika u nastavi.

Pomoćne hipoteze

1. Pretpostavlja se da nastavnici na časovima najviše potiču učenike na razmišljanje;

2. Pretpostavlja se da postoji visoka povezanost između aktivnosti nastavnika na času i misaonih aktivnosti učenika;
3. Pretpostavlja se da se nastavnici najviše koriste tablom i kredom;
4. Pretpostavlja se da postoji statistički značajna povezanost između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika.

Statistička obrada podataka

Prilikom statističke obrade podataka koristili su se sljedeći statistički postupci:

- analiza frekvencija i postotaka
- korelacija

Populacija i uzorak

Populaciju su činili svi učenici i nastavnici srednjih škola na području Zeničko-dobojskog kantona. Zbog ekonomičnosti, pristupilo se odabiru prigodnog uzorka kojeg su činili učenici Gimnazije „Musa Ćazim Ćatić“ Tešanj, „Druge Gimnazije“ Zenica, Gimnazije „Rizah Odžević“ Zavidovići, JU Srednje Tehničke škole Tešanj, JU Srednje Mješovite škole Tešanj, JU Stručne Industrijske škole Zenica i Ekonomske škole u Zenici. Opservirano je 129 časova različitih predmeta.

Metode, tehnike i postupci istraživanja

U istraživanju se koristila deskriptivna metoda, zatim servej metoda kao varijanta deskriptivne metode, te metoda teorijske analize i sinteze. Nakon analize i obrade podataka dobijenih ovom metodom vršilo se uopćavanje i poređenje ili komparacija.

Tehnike koje su se koristile u sklopu pomenute deskriptivne metode su:

1. Sistematsko posmatranje - prema Mužiću (1968) svrha sistematskog posmatranja je da se njime što tačnije evidentira i snimi pojava koja se promatra. U našem slučaju posmatrane su misaone aktivnosti učenika i funkcije nastavnika u izvođenju nastave.
2. Skaliranje - prema Mužiću (1968) skaliranje je postupak kojim se prikupljaju sudovi (mišljenja, procjene) ispitanika o osobinama ili postupcima određenih osoba, stvari ili pojava. U našem slučaju skaliranjem se služilo kod protokola sistematskog posmatranja kao ispitivanja mišljenja učenika i nastavnika.

Instrumenti

1. Protokol za posmatranje, sačinjen prema zadacima istraživanja, izračunata je pouzdanost za sva četiri instrumenta, i navedena u prilogima.

Raspon donje i gornje granice pouzdanosti iznosi okvirno 0,60-0,91 što ostavlja široku mogućnost od nezadovoljavajuće do vrlo visoke pouzdanosti. Detaljnom teorijskom analizom došlo se do varijabli. U nastavku je dat pregled pouzdanosti po varijablama, a potpun prikaz pouzdanosti se nalazi u prilogima.

Pouzdanost protokola sistematskog posmatranja posmatranja

- a) Pouzdanost aktivnosti nastavnika u aktivizaciji učenika u nastavi $\alpha=0,69$
- b) Pouzdanost upotrebe nastavnih sredstva u cilju misaone aktivizacije učenika $\alpha=0,60$

Aktivnosti nastavnika na času

Prvi zadatak istraživanja se odnosio na ispitivanje aktivnosti nastavnika na času. Postavlja se pitanje koliko nastavnik stvara problemske situacije kako bi učenike pokrenuo na aktivnost, zatim kojom vrstom aktivnosti se koristi. Nastavnik je taj koji može biti odlučujući faktor u misaonoj aktivizaciji učenika. Aktivnosti nastavnika su prikazane u tabeli 1

Aktivnosti nastavnika	N	Mea n	Media n	Mod e	SD	Skewn es	Kurtosi s
Stvara problemske situacije, postavlja pitanja, učenike usmjerava na traženje odgovora	129	3,59	4,00	4	1,15	-0,92	0,07
Učenike potiče na razmišljanje i izražavanje njihovih misli, tvrdnji, argumenata	129	3,64	4,00	5	1,34	-0,67	-0,79
Misaono aktivnost kojom se koristi nastavnik jesvjesna	129	2,67	2,00	1	1,43	0,23	-1,38
Misaona aktivnost kojom se koristi nastavnik je nesvjesna	129	3,16	3,00	4	1,37	-0,31	-1,17
Misaona aktivnost kojom se koristi nastavnik je perceptualna	129	2,78	2,00	1	1,50	0,16	-1,48
Misaona aktivnost kojom se koristi nastavnik je intelektualna	129	3,17	4,00	4	1,31	-0,53	-1,07
Misaona aktivnost kojom se koristi nastavnik je motorna	129	2,11	1,00	1	1,47	0,86	-0,87
Misaona aktivnost kojom se koristi nastavnik je spontana	129	3,07	3,00	1	1,53	-0,17	-1,48
Misaona aktivnost kojom se koristi	129	2,40	2,00	1	1,44	0,51	-1,19

nastavnik je uvjetovana							
Nedostaje misaona aktivizacija	129	1,88	1,00	1	1,17	1,07	0,07

Tabela 1. Aktivnosti nastavnika na času (deskriptivna statistika)

Iz Tabele 1. je vidljivo da na času nastavnici najviše učenike potiču na razmišljanje i izražavanje njihovih misli, tvrdnji i argumenata (3,64), potom da stvaraju problemske situacije postavljaju pitanja, učenike usmjeravaju na traženje odgovora (3,59). Međutim, iako potiču učenike na razmišljanje često ne dobiju povratnu informaciju od učenika te onda rade svjesno ili nesvjesno greške koje ometaju intelektualno osamostaljivanje učenika poput odgovaranja na vlastita pitanja. Također je evidentno da nastavnici se više služe nesvjesnom misaonom aktivnošću nego svjesnom tj. nisu je u pripremi predvidjeli.

Povezanost aktivnosti nastavnika na času sa misaonim aktivnostima učenika

Drugi zadatak istraživanja se odnosio na ispitivanje povezanost između aktivnosti nastavnika i misaone aktivizacije učenika i prikazana je u tabeli 2

Varijable	Aktivnosti nastavnika	Misaone aktivnosti
Aktivnosti nastavnika		
Misaone aktivnosti	0,64**	

* - statistički značajno na nivou 0,05

** - statistički značajno na nivou 0,01

Tabela 2. Korelacije između aktivnosti nastavnika i misaone aktivizacije učenika utvrđenih hospitovanjem časova

Iz Tabele 2. je vidljivo da postoji stvarna značajna povezanost između aktivnosti nastavnika i misaonih aktivnosti učenika (0,64) na nivou 0,01. Nastavnici nisu svjesni svoje uloge kada je u pitanju misaona aktivizacija učenika. Oni su ti koji mogu biti pokretačka snaga, svojom aktivnošću zainteresirati učenike za nastavni proces. Nastavnici su jedan od najvažnijih faktora nastave kada je u pitanju misaona aktivizacija učenika u izvedbenoj fazi nastave. Stoga je nastavnicima neophodno ukazivati na povezanost aktivnosti nastavnika na času sa kvalitetom nastave općenito ali i kvalitete znanja koje učenici usvajaju. Time je potvrđena druga hipoteza koja je pretpostavljala da postoji povezanost između aktivnosti nastavnika i misaonih aktivnosti učenika u izvedbenoj fazi.

Zastupljenost nastavnih sredstava

Treći zadatak istraživanja se odnosi na identifikaciju nastavnih sredstava na času. Naime, nastavna sredstva su ta koja mogu da obogate kvalitetu nastave, a samim tim i misaono aktiviraju učenike. Nažalost, naši nastavnici još uvijek se oslanjaju na tablu i kredu iako imamo tzv „z-generacije“ koji bez tehnike i tehnologije ne mogu zamisliti sat. U Tabeli 3. su prikazana nastavna sredstva koja su se koristila prilikom posjete časovima.

Nastavna sredstva	N	Mea n	Media n	Mod e	SD	Skewne ss	Kurtosi s
Tabla	129	2,58	3,00	3	1,09	-0,26	-1,24
Udžbenik	129	2,45	3,00	3	1,03	-0,03	-1,14
Radne sveske, radne listove i drugu pisanu građu	129	2,30	2,00	3	0,98	-0,05	-1,20
Grafoskop	129	1,66	1,00	1	1,01	1,32	0,40
Projekcijska pomagala (računara)	129	1,83	1,00	1	1,20	1,09	-0,34
Videorekorder, TV-prijemnik	129	1,57	1,00	1	1,05	1,64	1,25
Slike, plakate	129	1,55	1,00	1	0,97	1,52	0,85
Plakata	129	1,54	1,00	1	0,97	1,64	1,31
Stvarni predmeti	129	1,24	1,00	1	0,73	3,03	7,94
Računar i internet	129	1,26	1,00	1	0,75	2,83	6,80
Shema	129	1,28	1,00	1	0,77	2,80	6,72
Drugo	129	1,02	1,00	1	0,15	6,40	39,58

Tabela 3. Nastavna sredstva (deskriptivna statistika)

Iz tabele je vidljivo da većina nastavnika koristi tablu (2,58) kako bi misaono aktivirao učenike. Poslije table, nastavnici najviše koriste udžbenike (2,45). Najmanje se koriste stvarnim predmetima (1,24), računarom i internetom (1,26). Sve nam ovo ukazuje da nastavnici služe predavačkom nastavom, gdje su učenici recipijenti određenih obrazovnih sadržaja, zanemarujući stvarno okruženje.

Povezanost nastavnih sredstava sa misaonim aktivnostima učenika

Četvrti zadatak se odnosio na ispitivanje povezanost između nastavnih sredstva i misaonih aktivnosti u izvedbenoj fazi nastave.

Varijable	Nastavna sredstva	Misaone aktivnosti
Nastavna sredstva		
Misaone aktivnosti	0,44**	

* - statistički značajno na nivou 0,05

** - statistički značajno na nivou 0,01

Tabela 4. Korelacija između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika

Iz Tabele 4. je vidljivo da postoji statistički stvarna značajna povezanost (0,44) između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika na nivou 0,01. Nažalost, nastavnici se još uvijek najviše koriste tablom, zanemarujući savremena nastavna sredstva. Time je potvrđena i črtvrta hipoteza koja je pretpostavljala da postoji povezanost između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika.

Zaključak

Na času nastavnici najviše učenike potiču na razmišljanje i izražavanje njihovih misli, tvrdnji i argumenata čime je potvrđena prva hipoteza. Također, postoji stvarna značajna povezanost između aktivnosti nastavnika i misaonih aktivnosti učenika (0,64) na nivou 0,01. Nastavnici nisu svjesni svoje uloge kada je u pitanju misaona aktivizacija učenika. Potvrđena je i druga hipoteza koja je pretpostavljala da postoji povezanost između aktivnosti nastavnika i misaonih aktivnosti učenika u izvedbenoj fazi. Većina nastavnika koristi tablu (2,58) kako bi misaono aktivirali učenike. Postoji statistički stvarna značajna povezanost (0,44) između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika na nivou 0,01. Nažalost, nastavnici se još uvijek najviše koriste tablom, zanemarujući savremena nastavna sredstva. Time je potvrđena i četvrta hipoteza koja je pretpostavljala da postoji povezanost između nastavnih sredstava i misaonih aktivnosti učenika. Neophodno je nastavnicima ukazati na važnost aktivnosti nastavnika na času kao i ulogu savremenih nastavnih sredstava prilikom misaone aktivizacije. Također je važno ukazati nastavnicima na ulogu stvarnih predmeta prilikom misaone aktivizacije učenika.

Literatura

1. Andrilović, V., Čudina-Obradović, M. (1996). *Psihologija učenja i nastave*. Zagreb: Školska knjiga
2. Armstrong, T. (2008). *Najbolje škole*, Zagreb: Educa
3. Bakovljević, M. (1982). *Misaona aktivizacija učenika u nastavi*. Beograd:Prosveta
4. Bjelanović Dijanić, Ž. (2011). *Neke metode za razvoj kritičkog mišljenja učenika po ERR sustavu*. Metodički ogledi. vol.19. br. 1. str. 163-179

5. Bratanić, M., Marišić, T. (2002). *Povezanost motivacije učenika sa stavovima prema nastavniku*. str.1-12
6. Đorđević, J. (1997). *Nastava i učenje u savremenoj školi*. Beograd: Učiteljski fakultet;
7. Jensen, E. (2003). *Super-nastava*. Zagreb: Educa
8. Jerčić, M., Sitar, J. (2013). *Učimo učiti, što je kvalitetno znanje i kako ga stjecati*. Zagreb: Element
9. Koludrović, M., Reić Ercegovac, I. (2010). *Poticanje učenika na kreativno mišljenje u savremenoj nastavi*. *Odgojne znanosti*. vol.12. br. 2. str. 427-439
10. Kramar, M. (2006). *Didaktička analiza u funkciji razvijanja kvalitete nastave*. *Odgojne znanosti*. vol.8 br.1 str.107-132
11. Kuzmanović-Buljubašić, V. (2006). *Pedagoška radionica u funkciji aktivne nastave i učenja na uspjesima*. *Metodički ogledi*. vol.13, br.1. str.123-136
12. Kyriacou, C.(1997). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa
13. Lekić, Đ. (1965). *Aktivnost u nastavi*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika socijalističke Republike Srbije
14. Marinković, S. (2011). *Koncepcija aktivnog učenja kao osnova za formiranje novih nastavničkih kompetencija*. *Pedagogija*. vol. 66 br .2, str. 204-214
15. Mattes, W. (2007). *Rutinski planirati, učinkovito poučavati*. Zagreb: Naklada Ljevak
16. Marzano, R., Pickerna, D., Pollock, J. (2006). *Nastavne strategije, kako primijeniti devet najuspješnijih nastavnih strategija*, Zagreb:Educa
17. Mischke, W., Kiper, H., (2008). *Uvod u opću didaktiku*. Zagreb: Educa
18. Muratović, L. (2019). *Motivacija i učenje u nastavi, mogućnosti podsticanja i unapređenja*. Tuzla:OFF-SET
19. Ožegović, D, Jorgić, D. (2005). *Teškoće učenja i aktivnosti učenika*. *Pedagoška stvarnost*, vol. 51, br. 9-10, str. 756-765
20. Poljak, V. (1966). *Didaktičke teme*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor
21. Simeunović, V. (2004). *Organizovanje sistema vaspitanja i obrazovanja u društvenim krizama-uloga učitelja u modelovanju aktivnog učenja*. *Pedagoška stvarnost*, vol. 50, br. 5-6, str. 409-420
22. Stojaković, P. (1986). *Razvijanje sposobnosti učenja*. Sarajevo:Svjetlost-OOOUR zavod za udžbenike i nastavna sredstva
23. Slatina, M.(1998). *Nastavni metod*. Sarajevo: Filozofski fakultet
24. Sučević,V., Cvjetićanin, S. Sakač, M. (2011). *Obrazovanje nastavnika i učitelja u Europskom konceptu kvalitete obrazovanja zasnovanim na kompetencijama*, *Život i škola*, br. 25 (1/2011.), god. 57., str. 11. – 23
25. Tubić, D. (2004). *Atribucije osobina nastavnika i aktivnosti učenika u nastavi*. *Pedagoška stvarnost*, vol. 50, br. 3-4, str. 270-289
26. Vlahović, B. (2004). *Proširene uloge nastavnika*. *Pedagogija* br.3/04, str.3-13

CORRELATION BETWEEN TEACHER'S ACTIVITY IN CLASS WITH REFLECTIVE ACTIVATION OF STUDENTS

Abstract

In this paper it was attempted to point out the importance of reflective activation of students in class, importance of emergence of targeted reflective activities in class and teaching process, considering that didactics-based learning and teaching pervaded with various thinking activities have a particularly vital role in the development of a person. Moreover, kinds and values of activities in instruction were considered in the paper. Unlike spontaneous thinking activities, instruction should be permeated with scheduled reflective activities. In this paper, correlation between teacher's activity and reflective activities in class was examined. In addition, correlation between teaching means and thinking activities was looked into. The results indicate that there is a real substantial interconnectedness between teacher's activity in class and emergence of reflective activities in class as well as that there is a correlation between teaching means and presence of thinking activities. All this is indicative of the importance of teacher's activity in class i.e. teacher's activity generating different problem situations to reflectively engage students. It also points out to the teacher's need to exploit miscellaneous teaching means leading to emergence of more thinking activities in instruction implementation stage.

Keywords: teacher, student, thinking activities, teaching